

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 6. julija 1935.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočerkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

K. M.:

Evharistični kongres v Ljubljani

I.

Slovensko ljudstvo se je vse leto pripravljalo, da bi čim veličastneje izvršilo sklep škofijske konference in organiziralo drugi evharistični kongres za vse katoličane v državi letos v Ljubljani.

Zadnje mesece je bil prav gotovo evharistični kongres predmet najširšega zanimanja, najbolj veselega in toplega pričakovanja širokih ljudskih množic.

Z evharističnim kongresom so se zato bavila vsa glasila našega javnega mnenja. Kje in koliko je bilo to iskreno, pošteno, možato in odkritosrčno, to je seveda drugo vprašanje; mi hočemo podčrtati le dejstvo, da je misel evharističnega kongresa tako zajela široke ljudske sloje in zagrabila javno mnenje, da se ji nihče ni ustavljal.

Evharistični kongres v Ljubljani, ki se je vršil 28., 29. in 30. rožnika t. l., je bil mnogo večji, kot so pričakovali celo optimisti. Bil je največji zbor slovenskega ljudstva kar jih je sploh bilo do današnjih dni. Resnica je, da najbolj buče prireditve v slovenski prestolnici po letu 1918., ki so jih prirejali z velikansko reklamo, z vsem javnim aparatom in velikimi javnimi denarnimi vsotami ter so se jih udeleževale tudi tujzemeljske organizacije, niso bile niti ena tretina tega, kar je bil evharistični kongres. Bil je pa prirejen brez priganjačev in brez votlih fraz. Na slovesnih zborovanjih ni bilo vpitja, ne kričanja, bilo je ko da bi neštivilne množice stale pred novim razodetjem v tistem pričakovanju.

Evharistični kongres je bil kongres slovenskih ljudskih množic, slovenskega naroda, ki se je strnil molče v današnjih težkih dneh. Vkljub velikanskemu številu ljudi so red vzdržali reditelji kongresa sami, policija, kolikor je nastopala, je bila popolnoma nepotrebna. Najbolj preprosto ljudstvo, ki ga je bila večina, je prenočevalo pod milim nebom, in si ni moglo privoščiti hrane po gostilnah, pa vkljub temu je vztrajalo do konca.

II.

Dogodek takega obsega smo dolžni vestno pregledati in se potruditi, da bi bil za naš narod koristen. Svoje sadove bo taka prireditev gotovo imela. Dolžni pa smo svojemu narodu, da vsak stori, kar more, da bo imela dobrih čim več in čim trajnejših.

Evharistični kongres je sicer čisto cerkvena in čisto verska prireditev. V tem svojem pomenu in neposrednem namenu bi mi morda lahko šli mimo njega s kratkimi ugotovitvami kot kronisti. Toda ko imamo opraviti z vsenarodno prireditvijo, ki je segla v zadnjo našo vas, je ni mogoče na ta način obravnavati.

Evharistični kongres je bil velika manifestacija katoličanov v Jugoslaviji, predvsem velik nastop katoliško vernih Slovencev. Prvo, kar dobrohotni opazovalec mora ugotoviti, je naravnost občudovanja vredna požrtvovalnost ljudi za to prireditev. Pripravljalni odbor je objavljajal zneske, ki jih je prejel. Po teh objavah moremo reči, da so ljudje vseh, tudi najrevnejših slojev za kongresne namene žrtvovali in zbrali izredno velike zneske. Pripravljalni odbori so delali v vsaki fari in po vsej Sloveniji. Kolikor so mogli, so prispevali ljudje v materialu in s svojim delom.

Z vso lepoto naše zemlje, z vsem, kar ima lepega naša slovenska vas in dobrega naše mesto, so skušali okrasiti kongresne dni in prostore. Vse se je trudilo, da bi bila srca in duše spodobno, lepo pripravljena na to počastitev. V ta namen so ljudje žrtvovali počitek in spanje, sredi največjega dela so žrtvovali zabave in oddih, vse kar so sploh mogli.

Ta požrtvovalnost v sedanjem času splošne duhovne in tvarne stiske, je vrednota, ki jo je treba podčrtati. Ceniti jo je treba tembolj, ker se je pokazala na široko in splošno. Narod, ki so njegove plasti še tako idealne, da žrtvujejo v stiski in pomanjkanju za določeno idejo, duhovno misel, ka-

že, da so v njem še sile, ki so zmožne upodabljati zgodovino iz sebe in lomiti nasprotne, škodljive vplive. Tak narod je zmožen krepkih del, velikega poleta.

Drugo, kar je treba s priznanjem povedati slovenskemu ljudstvu na čast, je velik, širok smisel za organizacijo in skupnost. Evharistični kongres je pripravljala cerkev. Slovenska cerkev, s svojima škofijama vred, je siromašna. Sredstev nima. Kake vidne moči in oblasti, ki bi pritiskala na vernike, nima. V politiki in javni upravi njenega vpliva ni. Moremo torej trditi, da nima na razpolago nič drugega, kot pridnost svoje duhovščine in sodelovanje nekaterih duhovščini in cerkvi zvesto vdanih lajkov. Nobena svetna ustanova, ki ima oblast razpolagati s skupnostnimi sredstvi, pri kongresu ni sodelovala več kot na pr. za kak gasilski občni zbor. Kakor se vidi, prireditelji take pomoči niti iskali niso.

Vendar pa je pokazala organizacija velike uspehe. Število priglasičenih udeležencev je šlo v 100.000, velika večina seveda iz našega revnega slovenskega podeželja. Vsaka fara je postavila evharistični križ v spomin na to leto, imela je svoj pripravljalni odbor, svojo propagando in celo organizacijo za udeležbo. To je prostovoljen, sistematično organiziran nastop za skupnost. To dejstvo dokazuje, da je naš narod zmožen zbrati svoje sile, zmožen strnjeno nastopati za svojo stvar in da razume in pojmuje silo organiziranega skupnostnega nastopa za skupno stvar. Kadar naši politiki in drugi pismouki tožijo, da s tem »neukim in neodločnim« ubogim ljudstvom ni mogoče ničesar napraviti, se motijo. Slovenski narod je te dni zopet pokazal, da je sijajen instrument, če gre za njegovo stvar in če zna zbrati voditelj ljudstvo za skupno stvar. Smisel za skupnost med Slovenci je velika, dragocena lastnost, ki bo lahko našemu narodu izvajala premnogoteri uspeh. Zato želimo, da bi med nami ostalo trajno.

Priložili smo položnice in prosimo p. n. naročnike, da čimprej poravnajo zaostalo naročnino.

Uprava

Janez Kočmur:

Malo popravka

Prispevek k slovenski politični zgodovini.

(Nadaljevanje.)

Nimam namena pisati obširneje o postanku in razvoju »Vzajemnosti« ki je zaorala tako globoko brazdo v slovenskem delavskem gibanju; to storim pozneje na drugem mestu. Ker jo pa že omenjam, naj podčrtam iz njene zgodovine le najvažnejše ter s tem hkrati popravim razna zmotna mnenja o početku in razvoju nekaterih dogodkov v njenem obsegu.

Pojav »Vzajemnosti« je dal Antonu Kristanu povod za ustanovitev »Zveze delavskih društev za Kranjsko, Primorsko in Štajersko« s sedežem v Ljubljani. (Ministrstva za notranje zadeve št. 43.764 ex 1909 od 7. januarja 1910, deželnega predsedstva za Kranjsko 87/Pol. od 11. januarja 1910, mestnega magistrata ljubljanskega 1453 od 15. januarja 1910.) Z zvezo je tudi hotel A. Kristan izločiti še vedno veliki vpliv bivšega glavnega zaupnika delavskih strokovnih organizacij Ivana Mlinarja in se dokopati do večje politične veljave med delavstvom tudi zunaj Kranjske. Ona naj bi opravljala posle namesto po potresu od Jurija Petroviča, mizarja in sedanjega župana na Viču pri Ljubljani, še živečega mizarja Josipa Zupana in drugih ustanovljene »Strokovne komisije za Kranjsko«, ki je pa le malo delovala in se je v poznejših letih komaj vedelo za njen obstoj. Komisijo so tvorili zastopniki posameznih strokovnih organizacij. Namen po Kristanu ustanovljene zveze je bil očrtan v § 2. njenih pravil: 1. prireja shode s

poučnimi predavanji, 2. neguje pevsko, muzikalno in deklamatorična predavanja ter diletantske predstave kakor tudi prireja izlete in slavlja ter družabne zabavne večere, 3. ustanavlja knjižnice, 4. naroča knjige in časnike itd. Ostale točke so bile socialnopolitičnega značaja — skoraj vse kakor pri »Vzajemnosti«. Šlo je torej tudi za tekmo in prehitenje »Vzajemnosti«, ki je obstajala za enkrat samo za Ljubljano in okolico. Zveza je pa ostala le na papirju in ni nikdar razvila svojega delovanja; zlasti sta se A. Kristanu upirala Goriška in Primorska, kamor ni mogel nikdar prav prodreti.

L. 1910. (20. julija) je izšla iz vrst »Vzajemnosti« »Delavska hranilnica in posojilnica« na združni osnovi. V vodstvu so bili dr. Josip Tomšič, dr. Ljudevit Perič, Viktor Ciuha, Ivan Hlebš in drugi. Po kratkem obstoju se je A. Kristanu posrečilo doseči njeno likvidacijo, češ, da mu je uspelo zavzeti od dr. Danila Majarona vojneno »Splošno kreditno društvo«; to da je že staro in bo odslej služilo istim namenom. »Sklep« o prostovoljni likvidaciji smo podpisali v prvem nadstropju Sodne ulice št. 11 dne 20. junija 1914 kar »bianco«, besedilo pa je bilo vstavljeno pozneje. Hranilnica je prenehala. »Splošno kreditno društvo« pa je ostalo, kakor je bilo — A. Kristanu se je bilo posrečilo priti v njegov odbor, to je bilo pa tudi vse.

Na pobudo »Vzajemnosti« se je ustanovila posebna »Splošna mladinska zveza«, žensko gibanje pa se je razvijalo v njenem okviru. L. 1913. je izšlo celo deset številčk mesečnika »Ženski list«. Posamezni tečaji so dali vrsto dobrih delavcev, govornikov, pevcev, igralcev in drugih, katerih nekateri se udeležujejo še danes. Najpomembnejša dogodka v zgodovini »Vzajemnosti« sta pa bila

»Tivolska konferenca« s svojo resolucijo in predavanje Ivana Cankarja o »Slovenih in Jugoslovanih« v ljubljanskem Mestnem domu dne 12. aprila 1913, radi katerega je bila razpuščena.

»Vzajemnost« ustanoviti se mi je posrečilo šele dve leti po dunajskem razgovoru s Cankarjem. Največ ovir je delal ožji izvrševalni odbor Jugoslovanske socialnodemokratske stranke, iz skrbi za svojo strankino organizacijo. V resnici je bil to le navidezen vzrok, dejansko pa so nasprotovale le nekatere vplivnejše osebe v stranki, ki se v svoji bitki niso v ničemer razlikovale od njene današnje birokracije, ki jo krepko prijemata Ciril Štukelj na več mestih v »Svobodi« za l. 1933. Ljubosumnost, zavist in bojazen za namišljeni ugled ter sploh vse, kar izvira iz prevelikega oboževanja samega sebe. Pač so bili, ki so priznavali potrebo izobraževalnega dela — Franc Bartl, upravnik »Rdečega Prapora«; E. Kristan, pisatelj in publicist; Ivan Mlinar, glavni tajnik delavskih strokovnih organizacij — toda tudi nje so zadrževali oziroma, posebno na Antona Kristana, ki se je preselil l. 1908. iz Idrije v Ljubljano. Ko pa do izvedbe strankinega organizacijskega pravilnika, ki sem ga izdelal in poročal o njem na VII. rednem strankinem zboru v Ljubljani (Od 31. januarja do 2. februarja 1909. Glej »Razprave VII. rednega zbora Jugoslovanske socialnodemokratske stranke«, str. 97—105), ni prišlo, se je zasukala stvar za Vzajemnost« na boljše. Pravilnik je ostal le na papirju, pa so zato tudi dogodki iz strankinega davka bili zelo skromni. Avgusta istega leta je ožji izvrševalni odbor na krepak pritisk Bartla pristal na ustanovitev »Vzajemnosti«, toda samo za Ljubljano in okolico. Seja je namenoma bila sklicana za čas, ko A. Kristan radi odsotnosti ni mogel biti navzoč. Po Bartlu in meni vložena pra-

Vzroka, da je ljudstvo toliko žrtvovalo in da je tako voljno sodelovalo pri tej stvari, je pa prav gotovo iskati globlje. Ljudstvo čuti silno potrebo po duhovni usmerjenosti, po duhovni obnovi, etični izpopolnitvi.

Dorastel je vojni rod. Tisti ljudje, ki so se kot mladostniki ali otroci razvijali v vojnih, z vsem škodljivim prepojenih razmerah. Velik del teh ljudi je reven na duhu. Slabotnost in izkvarjenost značaja označuje njihove dnevne nastope. Pomanjkljivo so izobraženi, moralno večkrat defektni; telesno slabši. Le s težavo kljubujejo težkim, pretežkim današnjim razmeram, ki bi se za cele, dobro utrjene značaje bile trd orch. Poboji, umori, razbojstva, tatvine, surovosti v najodurnejših oblikah so na dnevnem redu. Laži, goljufija in prevara so redna hrana socialnega in družabnega življenja. Brezposelnost na eni, lenoba in cinično zametavanje plemenitega produktivnega dela, na drugi strani sta splošni bolezni, na katerih hiraajo zlasti delavci, meščanski in srednji sloji. Stiska je velika. V zraku visi nevarnost, morda še ne opredeljena in neotipljiva ali vsak jo čuti kako na skupnost pritiska. Ljudstvo to čuti in naravnost hlastno sega za odrešilnimi gesli.

V slovenskem narodu je religioznost globoko zakoreninjena. V njej upa naše ljudstvo dobiti svoje duhovno ravnotežje in izhod iz sedanje stiske. Po njej upa doseči zopet rednejše, mirnejše, zanesljivejše in uspešnejše življenje. Bodi, da je kdo dogmatičen, praktičen katoličan ali pa ne, spoštovati mora in vesel mora biti, da je slovenska skupnost pokazala s tem globljo miselnost, večjo resnost in korenitejšo pojmovanje jedra zla in rešitve, kot mnogi drugi veliki, mogočni, kulturni in civilizirani narodi. Rešitev je v obnovi npravnosti, utrditvi značajev, v novi plemenitosti srca in duha. Za rešitev so potrebna predvsem globoka duhovna sredstva, ne pa kaka krilatica,

»duce« ali »Führer«. Tega moramo biti vsi veseli, da narod išče rešitve v obnovi duhovnosti in si skuša osvojiti duhovne vrednote in lepote. V tem je veselo upanje naše generacije, naše prave demokracije.

Če bo evharistični kongres rodil ta trajni sad, bo veliko pomenil za nas. V taki obnovi se mora kot nujen nasledek roditi nova javna morala zdrave npravnosti, poslovnega in socialnega poštenja, pravičnosti in plemenitosti v zasebnem in javnem življenju.

Čeprav je ta kongres na zunaj shod vseh katoličanov v državi, so v resnici nosili Slovenci levji del vsega bremena prireditve in so drugi udeleženci skoraj izginili na kongresu. Zato bo med našim ljudstvom ostal tudi najneposrednejši in zato najučinkovitejši njegov uspeh. Zato upamo, da bo kongres pomenil uspeh in korist za slovensko socialno in kulturno življenje, uspeh za vso našo slovensko skupnost.

III.

Poudariti pa moramo še neko okolnost. Evharističnega kongresa se je udeležil kot papežev legat, poljski primas kardinal dr. Avg. Hlond. Papežev legat je takoj, ko je stopil na slovenska tla, izpregovoril v slovenskem jeziku in je pri vseh odzdravih, pozdravih in slovesnih govorih govoril po slovensko. S tem je v imenu vrhovnega glavarja katoliške cerkve, ki ima 400 milijonov vernikov, kot njegov izredni pooblaščenec potrdil slovenstvo, čeprav je bil evharistični shod za katoličane vsega tuzemeljstva. Upamo, da so si zaničevalci slovenstva in slovenskega jezika to zapomnili. Papeževemu legatu kardinalu dr. Hlondu so predložile slovenske verske in versko-kulturne združitve in posebej še narodne obrambne organizacije spomenice glede pravic slovenskega naroda v cerkvah v tuzemeljstvu, da jih predloži v Vatikanu.

Dr. Ivo Štempihar:

Vzroki kratke slave

Potihnili so razmišljanja in razlage ter slavo-spevne in zmagoslavne tirade o volilnih izidih, kakršne so neposredno po volitvah poučevale od mnenja »vodilnega časopisa« odvisni del javnega mnenja ali »narod«, kako sme razumeti uradno razglašene številke. Nastopil je trenutek, ko si je neusmiljena resnica izbila pot tudi do ljudstva, čepečega v zatišju neizvestnosti. Novoizvoljena ljudska zbornica se je sestala, da si potrdi pravno veljavnost. Toda tudi potek časa, drugače v politiki zelo uporaben instrument pozabljenosti javnega mnenja, prinaša na dan polagoma tiste posledke majskih volitev, o katerih nam »vodilno« časopisje ni poročalo niti med vrsticami.

Ti posledki so že v številčnem oziru zanimivi, kajti politična matematika ima neka posebna pravila. Če je na primer od skoraj 4.000.000 volilcev izostalo od glasovanja preko 1.000.000, pomeni ta milijon — radi javnosti volitev! — zavestno, abstinenca, in ne morda 1.000.000 neodločencev in strahopetcev. Kajti pravilo politične matematike veli, da se omahljivci, neodločenci in strahopetci izogibajo oddaji glasu samo pri tajnih volitvah, medtem ko so pri glasnih volitvah prav ti elementi prvi na volišču. Zato odločajo pri glasnih volitvah vedno bojazljivci s svojo korporativno udeležbo, medtem ko pri tajnih volitvah lahko odločajo samo s svojo odsotnostjo, kadar se n. pr. vršijo volitve ob ljudskem nerazpoloženju, kakor so se

vršile v kratkih presledkih, ali večinoma brez vidnega haska v letih 1920. do 1927. Prav ta skušnjava je povod za nadaljno pravilo, ki je znano tudi vsaki volilni vladi, namreč pravilo, da je treba od glasov, oddanih za »državotvorno« listo, odšteti pri glasnih volitvah najmanj polovico glasov, da se dobi verjetna, prepričanja volilcev vsaj približno ustrezajoča številka. Odbito polovico je treba ali prišteti opoziciji, ali pa vsaj položiti ad acta, t. j. videti je treba v njej tisti odstotek, ki se pri tajnih volitvah pokaže kot odsotnost.

Če pogledate skozi te trditve na posledke zadnjih volitev, se Vam razloži razplet vladne krize že kar iz številke. Rešitev vladne krize je samo molčeče priznanje poraza, ki ga je doživela prejšnja vlada pri volitvah. Zakaj proti dobremu milijonu odsotnih glasov, proti zelo debelemu milijonu izrazito opozicijskih glasov je mogla prejšnja vlada pokazati samo 870.000 glasov takih volilcev, katerim bi njene smernice in kandidati tudi v notranosti dopadali.

Taka je gola številčna logika poteka dogodkov. Vendar pa hoče ta članek pojasniti tudi drugačne pogoje za razplet vladne krize, in sicer v neprikriti nameri, da izzove iz pojasnil.

Kakor so pisali, sta decembra 1934 ministra Jevtič in Kojič smehlaje zapustila sejo ministrskega sveta zadnje Uzunovičeve vlade. Nekaj ur za tem je bil Uzunović že — preteklost.

ške socialnodemokratske stranke in hkrati funkcionar »Zveze lesnih delavcev«.

»Vzajemnost« bi bila kljub vsem nevšečnostim takoj dobila trdno podstavo, da ni že pred svojo ustanovitvijo prevzela na sebe dolžnosti, ki so jo dolgo ovirale v njenem svobodnem razmahu. Izvrševalni odbor je bil namreč pristal na njeno ustanovitev le na obljubo, da bo poleg izobraževalne vršila tudi funkcijo strankine organizacije in plačevala od vsakega svojega uda strankni davek. Sredstva so se torej delila. Pred durmi pa je bila tudi »Tivolska konferenca«. Izvrševalni odbor brez sredstev; strankin zbor, razne volitve in potovanja radi konference so jih bila popolnoma izčrpala. Strankin davek večinoma na papirju. Ni kazalo drugega, kakor da prevzame finansiranje konference in njeno tehnično organizacijo »Vzajemnost«. S tem se je tudi hotela utrditi pri tistih, ki so jej nasprotovali.

Na ta način je postala »Vzajemnost« sotravec »Tivolske konference«. O tej in njeni resoluciji so razširjena mnoga zmotna mnenja, da, hoče se jej celo dati neki nimbus, ki jej pa, vsaj s slovenskega stališča, ne pritiče. Opravičeno pravi Joža Vilfan v 5. zvezku letošnje »Sodobnosti«: »Dne 21. in 22. novembra 1909. se je vršila v Ljubljani prva jugoslovanska socialnodemokratska konferenca. Razpravljanja so bila formulirana v t. i. Tivolski resoluciji. Preteklega leta je torej jugoslovanska socialna demokracija praznovala petindvajsetletnico tega dogodka. Njemu je bila posvečena 12. številka »Svobode«. V njej so bili objavljeni, kakor pravi uvodnik, vsi važni dokumenti. V resnici

Sestavila se je vlada, ki je privzela krilatici »novih ljudi in nove politike«. Iz te vlade so izpadli vsi člani ožjega glavnega odbora JNS, s čimer je bila odstranjena »granitna stavba« iz ba-je preko milijona kamenčkov. Morda bo še zanimiva podrobnost, da je »Jutro« pozdravilo topleje samo takrat novega notranjega ministra Velja Popovića, prištevši ga med »nepokolebljive« ljudi svoje nacionalne smeri. In — kakor vidimo danes — je imelo »Jutro« popolnoma prav!

Jevtičeva vlada je nastopila z deklaracijo, v kateri je vsakdo občutil posebni poudarek pri tistem delu, ki je napovedoval splošno »zakonitost«. Ne bom se motil, ako trdim, da je to »zakonitost« vsakdo razumel kot napoved »enakopravnosti« in da je zato tudi vsakdo, mimo »nepokolebljivih«, imel o zagotovljeni zakonitosti povsem drug vtisk, kakor če je Uzunović v svojih »velikih« govorih prepričeval, da obratuje nova vlada s tako zakonitostjo, da dovaja k odgovornosti tudi lastne pripadnike, ki so se pregrešili.

Potreba dopolnitve senata je povzročila nastanek prvega predmeta pozornosti za nastop »novih ljudi«. Pri nas je bil v tem oziru gotovo najzanimivejši dr. Marušič s svojo izjavo, da bo odslej »vodil on politiko v dravski banovini«, katero izjavo je »Jutro« registriralo s prisrčno veselostjo. Dr. Marušič je vodil tedaj to politiko tako, da je navsezadnje le kandidiral skupno z dr. Kramarjem, vendar pa kljub poteku petorice mesecev od gornje izjave še nismo izvedeli, kdo je pooblastil dr. Marušiča, da »vodi politiko v dravski banovini«.

Dopolnilne volitve v senat so bile višek »novih ljudi in nove politike«. Od teh volitev naprej pričena zahod. Takoj po februarskih volitvah je bila namreč razpuščena ljudska zbornica, izvoljena prvič na podstavi glasne volilne pravice. Kakor je bilo res, da ta zbornica že od začetka ni imela nobene obstojne pravice, tako je vendar pomenil razpust te zbornice, da se bodo volitve ljudskih poslancev izvršile na podstavi mreže postav, ki jih je ustvaril režim JNS. S temi postavami pa je — kakor se zadnji čas že kar odkrito priznava — nemogoče biti zakonit v pomenu enakopravnosti. Postave, uveljavljene in spočete v naročju JNS, so bile skovane nalašč za stranko, njeno moč in so danes samo še dokaz politične kratkovidnosti ali ošabnosti mogočnikov JNS, ki so bili prepričani, da ne bo nikoli kak drug faktor, kakor ožji glavni odbor JNS razpolagal z uporabo teh postav.

Nujnost, da bo obetana zakonitost tista zakonitost, ki jo »poročujejo« postave iz ovladja JNS, je bila vzrok akutnega razočaranja nad »novimi ljudmi in novo politiko«. Najpreprostejši ljudje v ljudstvu so na mah uvideli, da »novi ljudje« ali »nove politike« ne mislijo resno izvesti, ali pa so politično tako netalentirani, da hočejo poceni, »s pavjim peresom« iz dobe JNS samo izpodriniti mogočnike iz dobe JNS. Vsekakor se je pa vlada »novih ljudi« dobesedno zapletla v mrežo — »stare politike«, v pajčevino politike zakonitosti, kakršno je razumela JNS. To je bilo za »nové ljudi« tembolj usodepolno, ker so grajali in izpodkopavali vse delo JNS, so se miže spravljali preko resnice, da so premnogi »novi« ljudje sodelovali pri režimskih vrlinah JNS, in so pozabili, da z granjanjem dela predhodnih vlad izpodkopavajo etično vrednost in moralčno učinkovanje postav, s katerimi so šli sedaj sami na volitve.

»Jutro« je v enem izmed bistrejših uvodnikov precej razločno namignilo, da »novim« ljudem pravi nameni volilnega zakona sploh niso znani,

vila je vlada kmalu vzela na znanje. Ustanovni občni zbor je bil 5. septembra 1909. Društvo je štel ob ustanovitvi 59 udov, med njimi komaj pet, šest vidnejših oseb.

»Splošno delavsko napredno — izobraževalno, pravovarstveno in podporno društvo za Kranjsko« se je bilo na moje prizadevanje že l. 1905. (na občnem zboru 16. aprila) prostovoljno razšlo. Sprejet je bil sklep: »Strokovni kongres avstrijski je že pred več leti poudaril, da so delavska izobraževalna društva v Avstriji že dopolnila svojo zgodovinsko nalogo, radi česar se je svetovalo, ne več novih ustanavljati, temveč po možnosti delovati na to, da se razpuste tudi že obstoječa društva. Radi tega predlagam (Anton Vičič. Op. pis.), da se podvržemo disciplini, iz česar sledi, da naj se društvo razpusti.« To nekaterim, ki so izrabljali društveno ime za svoje zasebne prireditve, ni bilo všeč, pa so iz maščevanja začeli sipati nanj razne dvomljive račune, za katere sem moral poseči v žep sam. Občni zbor je bil namreč samo fiktiven, pa so mi pretili z ovadbo radi prevare oblasti. Društvo je zadnji čas le še životarilo; po odhodu tujih delavcev je ostal v njem le lahkoživ živelj, ne preveč privlačen za ženske. Precej njegovih nalog bi bile morale vršiti strok. organizacije. Z mizarjem Ferdinandom Bischoffom, Hrvatom po rodu, se nama je posrečilo ustanoviti podružnico državne zveze lesnih delavcev in tako doseči postopno likvidacijo zastarelega »Društva mizarjev«, ki ga je imel Ivan Tokan za svoj pašaluk. Zadeva je napravila mnogo hude krvi, da je prišel v Ljubljano sam Ferdinand Skaret, tajnik avstr. nem-

je objava zelo pičla. Razen besedila resolucije same je objavljen uvodnik takratnega »Rdečega Prapora«, posvečenega konferenci, in poročilo istega lista o manifestacijskem zborovanju. Želel bi, da bi ob tej priliki bil objavljen vs material, zlasti zapisnik o posvetovanjih ali vsaj oba glavna referata Etbina Kristana in Juraja Demetrovića.

(Dalje prih.)

Popravki.

V besedilo razprave pod naslovom »Malo popravka« v »Sloveniji« od 21. junija 1935 se je vrnilo več pomot, ki močno kazijo njegov smisel. Glasiti se mora namesto: Anton Kristan je v zimskem polletju 1909-10 pač predsedoval — Anton Kristan je v zimskem polletju 1909—1910 pač predaval; namesto neposredno po vstanku delavskih zaupnikov — neposredno po vstanku delavskih zaupnikov; namesto s slavno hišo Habsburško — s slavno vladarsko hišo Habsburško; namesto ni našel domače strehe, pod katero je bil sprejet — ni našel domače strehe, pod katero bi bil sprejet; namesto spominskem opisu — spominskem spisu; namesto izdelani po deželnem odboru kranjskem — izdani po deželnem zboru kranjskem; namesto na leipziškem zboru — na dresdenskem zboru; namesto policijskega svetnika Mihaela Skubla — policijskega svetnika Mihaela Pertota. Dalje bodi popravljen, da »Splošno delavsko društvo« ni bilo ustanovljeno l. 1869., ampak 20. februarja 1870. (Glej: Dr. Dragotin Lončar: »Dr. Janez Bleiweis in njegova doba«, str. 64.) — Gottardu je bilo ime Johann. — E. Kristan je prevedel za pevsko društvo »Naprej!« še več nemških pesmi v slovenščino. J. K.

ker bi bili sicer morali volitve drugače izvršiti. In res se sme reči, da obstoječi volilni zakon stvarno ne dopušča udeležbo več državnih list, čeprav take preprosti ne vsebujejo izrečno. Toda nesmiselnosti, ki so se pri razdelitvi mandatov pokazale na Hrvaškem in v Dalmaciji, pri nas v Sloveniji pa na pr. v gornjegrajskem okraju, dokazujejo z matematično logiko, da očetje volilnega zakona le niso hoteli izrečno napisati, da se sme volitev udeležiti samo ena državna lista in se smejo cepiti le »sreske« kandidature na eni in isti državni listi. Zato pač smemo verjeti »Jutru«, da bi bili njegovi ljudje volitve drugače izvedli, saj je bil dr. Kramer med očetji volilnega zakona; celo to smemo reči, da vemo, kako bi bili »Jutrovi« ljudje volitve »drugače« izvedli.

Potemtakem se »novi« ljudje niso niti spoznali, kako dvorezna so določila postav iz dobe JNS; dr. Angjelinovič v klubski debati ni samo postavljaj mostov, za kar je imel toliko vzroka, temveč je imel celo prav, ko je očital Jevtiču, da je vodstvo državne notranje politike kar samo lezlo iz rok »novih« ljudi. Seveda se ne da tajiti, da so taka, menda prav radi dvoreznosti sestavljena določila tudi zelo zapeljiva, posebno za tiste politi-

ke, ki sami niso sposobni ustvarjati. Videti je, da so »novi« ljudje trumoma planili na postave iz dobe JNS, ker se niso mogli ustaviti njih krasoti. Na izrazitih zgledih bomo to jasno videli.

Posebna lastnost takih postav, kakršne so tiste iz dobe JNS, je pa njih kratkovidnost. V rokah tistega, ki ima oblast, so univerzalno sredstvo oblasti, toda gorje mu, ki se jih je posluževal, pa postal »bivši«. To gorje sta doslej doživela že kar dva »bivša«. Ta lastnost postav iz dobe JNS živo riše oddaljenost teh postav od — enakopravnosti. Morda bo še kdo članku očital »ta pozno korajžje«, češ prej bi bil pisal o Jevtiču, ne pa zdaj, ko je »bivši«. No, kar se tega tiče, imam mirno vest. Napisal sem marsikaj, pa ni prišlo skozi »novo«, prejšnje« rešeto. Drugače bo menda z mogočniki JNS, ki se morajo pač zadnje čase korenito praskati, ker niso pravočasno vedeli, da si s postavami dajejo spričevalo politične kratkovidnosti.

Nedоследnost in neskladnost med zagotovilom zakonitosti in med opiranjem na postave iz dobe v nič devanega vladanja JNS sta torej dovolj opravičili ljudski občutek razočaranja nad »novimi« ljudmi.

(Konec prihod.)

Politične slike

Sprememba.

Težko, če more kaj bolje označiti spremembo v vladi, kakor da vodi danes eno izmed najvažnejših ministrstev mož, ki ga je vlada JNS pred nekaj leti in za nekaj let zaprla po vagabundskem zakonu.

In gotovo je samo to: vsak korak, ki vodi proč od politike JNS, tiste politike, ki jo je zastopal pri nas ne samo dr. Kramer, ampak prav tako dr. Marušič — vsak tak korak je korak naprej, v boljšo bodočnost slovenstva.

Krivda Jevtičeve vlade.

Vlada Jevtiča je pomenila nasproti vladi Uzunovića gotovo velik napredek. Vendar bo beležila zgodovina našega političnega razvoja njene zasluge bolj po negativni plati: napravila je konec oligarhični diktaturi JNS, ki je, neznamenit drobec slovenskega, hrvaškega in srbskega ljudstva, hotela vladati v njihovem imenu, a v svojo korist.

Njena poglavitna napaka je bila, da je obstala na polovici poti. Ko se je odločila, vladati brez JNS, se je dejansko morala odločiti vladati proti njej. Pa je zapadla napaki vseh polovičarskih sestavov. Pobirala in pobirala je iz JNS ljudi in ni pomislila, da so tisti, ki so to, čeprav še tako klavirski, da so to ljudje, ki jim sploh nikoli ni šlo za kakšno določeno politično ali svetovnonazorno smer. In da so to ljudje, ki so pripravljeni, zmeraj in zmeraj z enakim

»boriti se« za vsakršen »program«, le da se vzdrže na površju.

Brž pa, ko je sprejel Jevtič te ljudi, je tudi že zapečatil usodo svojo in svoje vlade. Kajti s tem, da so menjali suknjo in se zaletavali v JNS, še niso postali drugi, boljši. In tudi vlada ni mogla postati dosti drugačna, boljša od jugoslovenske nacionalne Uzunovičeve. Če je sprva vzbujala zaupanje, je to zaupanje kmalu poniknilo v kalne vode jugoslovenskega centralizma in absolutizma. Zato izjave, ki jih je bilo samo »Jutro« veselo, saj je lahko z začudenjem vpraševalo, zakaj morajo biti njegovi ljudje na cesti, in prav odtod tisto strahovito nezaupanje, ki je prineslo opoziciji pri volitvah ne sicer številčno, zato pa dejansko zmago.

Konec političnih monopolov.

Za napredek mora šteti vsak, da se spet lahko svobodno govori o povrnitvi k staremu, preskušnemu načinu političnega dela. Beseda je padla v Jevtičevem klubu samem in spregovoril jo je na Jevtičevem izkazu voljeni poslanec Zuber: »Stranke pokojnega Radića, Korošca in Spaha so ostale nedotaknjene«, je dejal, »in tudi srbske stranke žive še v srbskem ljudstvu, čeprav so njih vrhovi razbiti. Stvarna politika se mora torej nasloniti na stare stranke, ki jim ljudstvo zaupa, a ne na kakšne Jugoslovenske nacionalne ali narodne stranke, na razne Jugoslovenske akcije in podobne tvorbe, ki jim ljudstvo ne zaupa.«

Z malo prikrivano škodoželjnostjo poroča »Slovenski narod« iz Beograda:

»V vseh krogih se čuti likvidacija šestmesečnega Jevtičevega režima kot velika olajšava. ... Nervoznost in negotovost je zavladovala v Jevtičevem taboru. Kompaktnost in solidarnost Jevtičevega poslanskega kluba, ki se je še pred tednom dni manifestirala z izklicanjem g. Jevtiča za »narodnega voditelja«, je preko oči izginila. Zvesti so mu ostali le njegovi najožji pripadniki, vse drugo pa se je že bolj ali manj postavilo na stran novega ministrskega predsednika dr. Stojadinovića. Jevtičev poslanski klub je imel včeraj popoldne tri ure trajajočo sejo, da bi zavzel svoje stališče naproti novi vladi. Predsednik g. Jevtič je zelo pridno na delu in neprestano konferira z narodnimi poslanci. Za opozicijo proti vladi je le mali krog poslancev, večina starejših parlamentarcev

pa se je odkrito izjavila za sodelovanje z vlado. Za opozicijo proti novemu režimu se zavzemajo le nekateri hrvaški in maloštevilni srbijanski poslanci, ki so jim dali priimek »jugofašisti«.

Ali kratko in malo: tista sijajna zmaga, ki jo je pri nas razlagal zlasti »Glas naroda«, ki je baje Jevtiču pokazala in dala »popolno zaupanje ljudstva«, tista zmaga, ki je bila skoraj »brez primere v politični zgodovini«, ki je baje za dolgo dobo zagotovila Jugoslaviji premočrtno jugoslovensko državno politiko, ta zmaga se je pokazala, da je nikjer ni, da živi samo v mrvih črkah volilnih spisov. Le rahlega sunka je bilo treba, pa je zginila vsa namišljena moč in veljava. Aflavit et dissipati sunt. Prav tako, kakor pri slavni nekdanji JNS. Ves »narod« je bil baje zanj. Pa se je pokazalo, da je živela prav tako samo od milosti in volje policije. In ko so prišle volitve, si še na dan ni upala...

In Jevtič, pred tednom še razglašani »narodni voditelj«, danes zapuščen, osamljen, brez moči. Prav nič mu ni pomagalo, da je moral vsak kandidat na njegovi listi podpisati tisto znamenito izjavo, ki je vredna, da si jo pri tej priliki vsak znova prebere:

»N. N. (zanimanje) iz sela, sreza, banovine.

Ovim izjavljujem i jamčim svojom časću, da ću uvek i u svima prilikama zastupati politiku koju sada vodi predsednik kraljevske vlade i ministar spoljnih poslova g. Boško Jevtič in da ću biti disciplinovan član grupe, koja tu politiku zastupa.

Ova izjava ostaje u važnosti i ako g. Jevtič ne bi bilo u vladi i ako ja budem ili ne budem izabran za narod. poslanika na sledećim izborima. 19. febr. 1935. N. N. u Beogradu.

Podpisani uveravamo, da je N. N. ovu izjavu lično napisao i da je u svakom pogledu ispravan gradjanin, i da je dobar Jugoslaven i nacionalista. N. N. N. N.

Morebiti se bo ob tej priliki zamislil Jevtič, »... koľko so vredne take in enake izsiljene izjave in prisege.

Za tistega, za katerega obstoji politika v osebnih spletkah, v izrabljanju državnega ustroja, v političnem kovarjenju, je to nekaj, kar mu ne more dati utehe in ...

Za slehernega pa, ki se zaveda, da obstoji resnična politika v uveljavljanju ljudske volje in moči, v razvoju gospodarskih in kulturnih sil naroda, je sedanji politični razvoj dokaz, da ni mogoča nobena trajna vlada zoper voljo ljudstva.

In zlasti mu je dokaz, da potvoritev ljudske volje še ne daje moči, da je celo moč, ki sloni na taki potvori, slabša od odkritega posilstva.

Jugoslovenski nacionalni prebežniki.

Nekateri, ki so bili pred nekaj meseci še vneti jugoslovenski nacionalni strankarji, danes kar ne vedo, kako bi to svojo slavno preteklost najbolj očitno zatajili. Seveda togoti to jutranje ljudi, ki so jim klavirni ostanki te stranke danes še edino pribežališče, jezi tem bolj, ker vedo, da so si ti pribežniki prav z njihovo pomočjo ustvarili svoje položaje. Zato jim pri vsaki priložnosti daje pod nos, da so bili in da so celo še zmeraj vpisani v tej stranki. Tolikšna je »Jutrova« jeza, da je skoraj za Korošca vneto:

»Od slovenskih politikov je v novi vladi g. dr. Korošec. S tem je tudi glede nas Slovencev nastala čistejša situacija. Že več kot leto dni, od odhoda dr. Kramerja iz vlade, v državni politiki s slovenske strani ni bilo moza, katerega izklesanost bi dopuščala jasno orientacijo.«

In kar v tolažbo je človeku, ko bere v »Jutru« tele besede, napisane na naslov konjunkturistov, ki jih je samo politična zmeda zadnjih let mogla spraviti na površje:

»Konfuznost pogledov še ni nova modrost, fantastičnost načrtov še ni nov program, pretirana sa-

mozavest še ni nova avtoriteta. To se je na žalost pokazalo pri nas v jasni luči. Likvidacija decembrskega režima pomeni za nas Slovence še posebej zaključek dobe političnih nezrelosti in zmešnjav, v toku katerih je bilo mnogo porušenega, a ničesar sezidanega. Prilika bo, da o tej nesrečni eri še podrobneje spregovorimo.«

Škoda, da v jutranjih ustih ne morejo dobiti te besede tiste veljave, ki jo ima iz poštenega prepričanja izrečena sodba, kajti ti ljudje niso bili za piko drugačni niti po značaju niti po sposobnostih, ko jih je še »Jutro« slavilo kot zgled jugoslovenske npravnosti in modrosti.

Kljub temu, da »Jutru« nova vlada ni všeč:

»Teza, ki je poseobljena v novi vladni kombinaciji, ni naša teza«, seveda, ko pa ni — Kramer v tej novi kombinaciji, pa vendar prav nič ne prikriva veselja, da so odleteli prebežniki iz nje: »Priznavamo pa, da je v marsičem logična posledica dogodkov zadnjih mesecev.«

In tudi ponuja se »Jutro« na isto sapo:

»Kolkor je na nas, bomo radi pomagali, da se končno najde iz težkega stanja izhod, ki bi, polno varujoč bistvene interese narodne in državne celine, širokogrudno zadostil upravičenim zahtevam posameznih delov naroda in koristim posameznih pokrajin, ne da bi se naša notranja moč, ki leži v enotnosti, razbila, temveč nasprotno, da bi se ojačila. V Sloveniji imamo polno vprašanj, ki se lahko rešijo le v lojalnem sodelovanju vseh solidnih in treznih elementov.«

Samo to bi človek vprašal, zakaj niso jutranji ljudje »zadostili upravičenim zahtevam posameznih delov naroda«, ko so imeli oblast v rokah, zakaj so podpirali tisto vladavino, ki tem zahtevam ni hotela ugoditi, ko je imela stokrat priložnost in povod za to, kratko in malo, zakaj odkriva te »upravičene zahteve« celih petnajst let samo in edino takrat, kadar je v opoziciji.

»Jutro« pozablja »punktacije«.

»Jutro« je že pol leta v stalni zadregi. Kajti njegovi generali so ljudje, ki ne prenašajo opozicije. Oni hočejo biti zgoraj, kjer je moč in veljava.

V takih zadregah pa pozabljajo ljudje na marsikaj. Pozabili so popolnoma na »punktaša« Korošca, o katerem so včasih tako zgovorno pripovedovali. Zdaj mu ponujajo že »slovensko fronto«.

Skrb dr. Marušiča za Slovenijo.

Kako je »vodnik slovenskega naroda« dr. Marušič v vladi vestno skrbel za vojni narod, sledi najbolj iz dejstva, da dobi Slovenija samo 35 milijonov od 568 milijonov, ki so dosedaj določeni za javna dela. Kajti glede na plačane davke bi jih morala dobiti najmanj 86 milijonov, glede na posebni družbeni ustroj Slovenije, ki ima največ nezaposlenih, pa seveda še mnogo več.

Drobiž.

Še neke politične mikavnosti ne smemo pozabiti.

Ko je stopil dr. Marušič v Jevtičevu vlado, je najbrž sam ali pa so njegovi opričniki dopovedovali svetu, da je prišel vanjo kot zastopnik močne polfašistične organizacije »Boj«. V tem zmislu so informirali celo dunajsko »Neue freie Presse« in druge liste. »Boj« pa v resnici ni bil nikoli fašističen niti polfašističen, ampak vedno slovenski, ljudski in demokratičen. Res so ga skušali nekateri častihlepni posamezniki zavesti v fašistične vode in prav ti so se vsak ponujali okoli dr. Marušiča. Toda velikanska večina slovenskih Bojevnikov je odklanjala fašizem in najmanj toliko, če še ne bolj Marušiča. To se je kar najbolj razločno pokazalo, ko so propovedniki fašizma v »Boju« odleteli iz njega potem, ko so jih bojeviški delegati skoraj enodušno postavili pred vrata.

Da je bil dr. Marušič na »nezveste« Bojevnike jezen, se razume ob sebi. Tembolj, ker mu je postalo očitno, da nima v slovenskem ljudstvu nobene zaslombe in da so slepili javnost tisti, ki so govorili o njegovi bojeviški gardi. Čutil je tudi, kako se mu majejo manistrska tla pod nogami. Sicer je upal, da si še obdrži ministrski stolček, ker je pač vedel, da je še mnogo ministrov, ki jih je napravila za narodne poslance podobna »zavednost« volilcev, kakor njega samega. Morda je tudi upal, da se mu posreči začetj kako novo ljudsko »gibanje«, ki bi ga vodil kajpada on. Saj ga je »Kmeti list« imenoval brez plačila takse za voditelja slovenskega naroda. Politična daljnovidnost res ni bila nikoli Marušičeva lastnost, to je najbolje dokazal, ko je mislil in upal, da se bodo slovenski Bojevniki kar na njegovo besedo zgrnili okoli njega. Tu bi se bil pač lahko od bolj izvedenega Kramerja marsikaj naučil. In tako je delal nerodnost za nerodnostjo. Zadnje je uganil v zvezi z enako daljnovidnim dr. Pucem v svoji hiši pod Martuljkom, ko sta sklenila razpustiti »nehvaležni« Boj, poostriiti politični kurz v Sloveniji, odkloniti obnovo Prosvetne zveze in podobne stvari. Nepolitični Boj je političen, a politični nepolitičen.

Najbolj imenitno pri celi stvari je obrazložitev, zakaj je prišlo do razpusta »Boja«, namreč zaradi — političnega delovanja, s čimer da je kršil pravila.

Nikoli doslej ni bil Boj bolj političen, kakor takrat, ko so nekateri njegovi odborniki bili vsakdanji obiskovalci predsedstvene pisarne bana dr. Marušiča.

A prav tako ni bil Boj nikoli manj političen, kakor od tistega časa, ko je postavil politikujoče odbornike pred vrata in prepovedal vsakomur, da meša ime in gibanje Bojevnikov v politično, zlasti v volilno borbo.

Pa vendar Boj ni bil razpuščen zaradi političnega delovanja takrat, ko je res politično deloval, razpuščen pa je bil zaradi političnega delovanja sedaj, ko je politično delo nekaterih svojih ljudi obsodil z izključitvijo, ko je ugotovil, da je politično delo teh ljudi bilo v nasprotju ne samo s pravili, ampak tudi z načeli Boja.

Seveda, če bi bili šli Bojevniki pri volitvah v boj za dr. Marušiča, komaj če bi se jim bilo kaj takega pripetilo, pa če bi bili še tako politični.

A seveda, seveda tudi, če bi bili to storili, bi ne bili to, kar so, neodvisni ponosni slovenski možje, ki so zmeraj pripravljeni, bojevati se za osnovne demokratične in avtonomne pravice našega naroda, za uveljavljanje njegove enakopravnosti v naši državi.

Senator dr. Marušič.

Ko se je moral odločiti dr. Marušič za eni ali drugi poslanski mandat, ki so mu jih naklonili zavedni jugoslovenski volilci, je odklonil oba in bo raje ostal senator. »Jutro« se temu čudi, češ da je vendar senator Pucelj v Marušičevem imenu obetal zavednim volilcem, da bo obdržal logaški mandat. Mi se pa prav nič ne čudimo: ne glede na to, da je senatorski mandat pri teh razmerah bolj spoštovan in zato tudi bolj plačan, je tudi — vsaj za zdaj — manj izpostavljen političnim pretreslajem. Dr. Marušič torej upa, da bo ostal nekoliko dalje kot senator, kakor bi ostal kot poslanec. Kajti gotovo je, da ga bodo pri prihodnjih volitvah zapustili vsi tisti zavedni volilci, ki so ga zadnjič zavedno volili. In tako mu prebera ni bila težka.

OPAZOVALEC

Slovenski vojščak major Alfred pl. Lavrič †

V Mariboru je umrl v zasebni službi major general. štaba Alfred Lavrič pl. Zaplaz.

Alfred Lavrič je živel pozabljen, čeprav po letih še primeroma mlad, pridobil si je pa več zaslug za slovensko stvar, za katero je bil pripravljen žrtvovati tudi življenje in je tudi v resnici žrtvoval svoje zdravje, da je živel pohabljen in bil prisiljen služiti kruh po trgovskih podjetjih — kot pa stotine tistih kričavev, ki so iskali in našli denarja in časti za »narodov blagor«.

Major Alfred Lavrič je bil sin zavednega Slovence feldmaršallajntanta Lavriča, dolenskega rojaka, prijatelja pesnika Antona Aškercja. Dovršil je avstrijsko vojaško akademijo in vojno šolo na Dunaju ter je bil že v avstrijski vojski vključil svoji mladosti zaradi svoje visoke inteligence in znanja sprejet v generalštabni zbor avstrijske vojske. Kot mlad častnik je bil zagovornik slovenskih vojakov, pri polkih, pri katerih je služil, bil je popolnoma domač tudi s prostaki.

Alfred Lavrič, čeprav niti ni znal popolnoma dobro slovensko, ker je bila njegova mati Dunajčanka in je bil vzgojen v tujih krajih, kjer je služboval njegov oče kot visok častnik — je l. 1918. ob prevratu prav v tistem hipu kot Rudolf Maister, v Mariboru, zaslutil nevarnost za slovensko zemljo ter je bil prepričan v prvem hipu, da se je treba postaviti za slovensko zemljo v bran s slovenskim orožjem. Slovenska narodna vlada mu je 6. novembra 1918 prepustila vojaško organizacijo zahodne Koroške brez pliberskega okraja, nakar je Lavrič, ki je imel najvišjo vojaško strokovno izobrazbo (general Maister ni bil generalštabnik), organiziral obrambno mejo od Podkloštra do Galicije. Razen orožja in male vsote denarja ni Lavrič dobil ničesar. Moštvo si je moral sam iskati. Na Koroškem, kjer so Nemci že začeli zbirati narodno vojsko, Lavrič moštva ni mogel dobiti. Zato je začel zbirati vojake po Gorenjskem in je 19. novembra 1918 s 7 častniki, 58 možmi in 3 strojnimi prekorajil Ljubelj in ponoči zasedel Borovlje in razorožil nemško posadko. Nemški Korošci so se prestrašili in so priznali kotčasno mejno črto Dravo. Lavrič in Maister sta mislila 30. novembra 1918 zasedi Celovec, kar so pa preprečila pogajanja med Narodno vlado in Dunajsko vlado. Med 4. in 8. svečanom 1919 so se vneli krvavi boji pri Podkloštru in pri Borovljah. Nemci so se zbrali in udarili na Lavričeve čete s strašno premočjo. Pri Borovljah je stal Lavrič sam na čelu prve čete. Bil je pri tej priliki tudi ranjen. Nemci so potisnili slovensko vojsko nazaj. Velikovec, Dravograd in Mežiško dolino smo rešili.

Če bi bil major Lavrič imel že pred novembrom 1918 vsaj 1000 mož s primernim številom strojnih pušk in topov na razpolago, bi bil zasedel že oktobra 1918 Celovec in bi ga bil obdržal, preprečil bi bil zbiranje nemškega vojaštva in Celovec bi bil ostal brez plebisita v slovenskih rokah. Da to ni, je bil vzrok malodušnost ljudstva na Koroškem in Kranjskem in predvsem neodločnost ljubljanskih odločilnih političnih krogov, ki so pričakovali, da jim bo mirovna konferenca v Parizu ponujala slovenski del Koroške. Znano so izjave dr. Zervaja, ki jih je pošiljal iz Pariza.

Major Alfred pl. Lavrič spada med tiste resnično slovenske ljudi odločne volje, ki so za slo-

vensko Koroško res doprinesle žrtve in pravilno videli položaj. Njegovo ime naj ostane v časti zraven imen Maistra in Malgaja, poročnika Sirnika, stotnika Razlaga, poročnika Jurce in drugih. Bil je slovenski vojščak! Rešil si je življenje in zdravje v najhujših bojih v svetovni vojni, pustil je pa zdravje in postal pohabljen za slovensko stvar. Bil je povrh človek resnične kulture in zato skromen in tih. V »Slov. biografskem leksikonu« ni njegovega imena.

Žensko zborovanje v Ljubljani

Dne 22. pr. m. je bilo v ljubljanski magistratni dvoraj zborovanje ženskih organizacij, ki se jim je pridružila tudi Zveza društev »Šola in dom« in ki je imelo namen, da ugovarja zapostavljanju žene.

Najprej se je sprejela resolucija za podžavljenje mestne ženske realne gimnazije v Ljubljani, ki se po sklepu občinskega sveta postopoma opusti. Ljubljanske državne srednje šole (realne gimnazije) izkazujejo v šolskem letu 1934/35. učencev 2205 in učenk 1028; mestna ženska realna gimnazija pa ima 696 učenk. Ako se opusti mestna gimnazija, ni mogoče teh učenk spraviti v državne šole, ker so že zdaj prenapolnjene. V Ljubljani bi bilo treba treh moških realnih gimnazij in treh ženskih, ako podžavljeno mestno vračunamo; potem bi bilo na moških gimnazijah po 735 učencev in na ženskih po 574 učenk, kar bi bilo še primerno za uspešen pouk, česar sedaj ob preobremenjenosti zavodov pogrešamo, ko šteje I. državna realna gimnazija 883 učencev, oziroma učenk, II. 1468 in III. 882. Država vzdržuje nad 15 ženskih gimnazij, med njimi eno rusko, a slovenske nobene, kar kaže žalostno prosvetno politiko na Slovenskem. Govorilo se je tudi o tem, naj bodo učne osebe na ženskih gimnazijah ženske, kar bi bilo pravilno s socialnega, pedagoškega in tudi npravnega stališča v današnjih posirovelih in razbrzdanih časih. V šole treba zopet zanesti resno in vztrajno delo namesto površnosti, dresure in lovljenja redov z vsemi sredstvi, kar se sedaj dogaja.

Druga točka dnevnega reda je bila opustitev prvih letnikov učiteljstva, s čimer so zlasti prizadeta dekleta. V Ameriki so tri četrtine ljudskega šolstva prepustili ženskim učnim osebam; pri nas se jim onemogočuje študij, ki je ob sedanjih šolskih prilikah še najbolj prikladen ženi. Ni resnično, da je preveč učiteljstva, ker potrebujemo približno 124 novincev, oziroma novink na leto. Za upokožitev dosluženo učiteljstvo naj se umakne mlajšim, pravilno naj se razdele učne osebe po mestih in kmetih, odpravi naj se preobremenjenost nekaterih zavodov, oziroma razredov, in dovolj bo prostora za službe. Zopet bi bilo treba dovoliti vstop na učiteljske absolventom in absolutinjam meščanskih šol, ker prihaja iz njih najbolj naraščaj.

Kot tretja točka dnevnega reda se je obravnavala odtegljaj poročenim ženam, ki je krut in krivičen, ko jemlje tistim, ki imajo že tako malo, in pušča tam, kjer je veliko. Navajali so se neverjetni primeri pri poštni službi, ki kažejo

Na zborovanju se je glede vseh treh točk dnevnega reda pokazalo soglasje med meščanskimi in delavskimi ženami.

A—a.

Na naslov predsedstva občine

»Vseslovenska knjižnica.«

Ivan Hribar je svoje dni, ko je bil še župan, ustanovil na ljubljanskem magistratu tako imenovano »Vselovansko knjižnico«, ki naj bi služila prvenstveno slovanskim učenjakom, ki prihajajo k nam proučevati Slovenijo in njeno bit. Večina slovenskih založnikov se je drage volje odzvala, pa začela pošiljati magistratu po en izvod svojih izdaj: knjig, revij in časopisov. Tako je knjižnica počasi narasla do precejšnjega obsega. Z njo, ki je že prej razpolagala z znatnim materialom, je združen tudi arhiv, ki obsega mnogo rokopisov in dragocenih listin velike zgodovinske vrednosti tako za Ljubljano kakor Slovence sploh. Prostori, ki je v njih to gradivo natrpano, pa so tako tesni in neprikladni, da mora pri največji pozornosti polagoma propasti ves, deloma nenadomestljiv material. Če že ne drugega, bi bilo želeto, da se nabavi in vse spravi v primerne omare s steklenimi vrati, ki bi lajšale pregled. Tako, kakor je sedaj, je celo katalogizacija nemogoča. In katalog bi bil nujno potreben! S knjižnico v zvezi bi morala biti tudi čitalnica, če naj ima knjižnica sploh kakšen pomen. To, kar je zdaj, je samo skladišče, in še prav slabo. Sedanji gospod predsednik mestne občine najbrž še ni videl tistih prostorov, kajti če bi jih bil, bi bil gotovo že sam od sebe poskrbel za pomoč. Kulturni referent je svoje dni menda že zaprosil za potrebni kredit, pa baje ni bilo sredstev. Ali za tako stvar morajo biti. Tistih par desetisočakov, kar bi veljalo vse enkrat za vselej, se mora najti. Sedanje stanje je prava kulturna sramota za mesto, ki naj bo središče Slovenije. Tudi osebe bo treba pomnožiti, če ga je premalo. Upamo, da nismo spregovorili zaman. Če res ni mogoče — v kar pa dyomimo — bi bilo bolje, da se, razen morda arhiva, vse izroči licealni knjiž-

nici, strokovne knjige pa knjižnicam dotičnih seminarjev na vseučilišču, kjer jih bo vsaj kdo rabil.

— r.

Vlada in parlament

»Jutro« ima hude skrbi za novo vlado: »Vlada se ne nahaja v zavirljivem položaju. Znašla se je pred novo Narodno skupščino, izvoljeno pod vodstvom režima, ki se je moral umakniti novim ljudem; naravno je, da vodilni možje iz Jevtičeve dobe niso ravno dobro nastrojeni naproti zmagovalcem«.

Če kaj, so te jutranje skrbi odveč in če ima nova vlada kakšne skrbi, takih zaradi skupščine gotovo nima.

Kar se pa tiče skupščine, je položaj vlade k rečemu zaviden...

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnili. Otopeli so in stoje ob zidu. Brez žrtve ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občestva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva eunja, ki jo vlačí veter po cestnem blatu; ne bo imel gobezdal za preroke in ne žlobudranja puhloglavcev za razodetje.

In slovensko vprašanje?

»Prelom« je nabral čelo v državotvorne gube in uči:

»Čuti se... da so... vodniki naše politike zadržano sklenili rešiti... zlasti hrvaško vprašanje, tako da bo naša velika hiša končno pomirjena...«

Človek bi mislil, da je za slovenski list, kakor je menda »Prelom«, neko drugo vprašanje bliže, namreč slovensko. Kajti slovensko vprašanje je sicer državnotpravno enako hrvaškemu, toda v marsikaterem drugem pogledu, kakor jezikovnem, gospodarskem in splošno kulturnem še mnogo bolj stvarno in pereče, in pomirjenja ne bo, dokler ne bo rešeno v celoti.

In navsezadnje, toda ne najmanj, je slovensko vprašanje pač naše vprašanje, nam najbližje, prav za prav istovno z našo bitjo, tako da smemo in moramo zahtevati vsaj od slovenskih listov, da je zanje zlasti važno to vprašanje in da zahtevamo zlasti rešitev tega vprašanja.

Od slovenskih listov — pravimo.

Morebiti pa je hotel »Prelom« s tistim »zlasti« povedati, da je pred vsem jugoslovenski?

Čas prihaja, ko bo moral vsak slovenski list, vsak slovenski človek postati jasen in določen.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Ministrstvo za notranje stvari je prepovedalo uvažati in širiti v naši državi list »Courier de Genève«, ki izhaja v Ženevi.

»Borba«.

znameniti jugoslovenski nacionalni tednik, čigar izvirni nacionalni domisleki so razveseljevali marsikoga, je pred kratkim prenehal izhajati. Skoraj nam je žal zanj, kajti dal nam je priliko, da z živim zgledom in brez dolgega umovanja dokazujemo abotnost fašistično-stanovskega nacionalizma in da pri tem povemo še to in pokažemo še ono, kar nam sicer pri sedanjih razmerah ni zmeraj mogoče. Po tej negativni plati je imela celo »Borba« nekakšno bitno upravičenost, vsaj s tistega višjega stališča modreca, ki je rekel: »Vse je pametno, kar je.« In spričo popolne abotnosti svoje vsebine je bila tudi bit »Borbe« pametna, v teh naših razmerah celo potrebna.

NAŠIM NAROČNIKOM.

Zaradi zaprek v tiskarnah ni mogla iziti »Slovenija« pretekli teden in še ta teden se je zakasnila.

UREDNIŠTVO.

Obiščite

našo posebno prodajo

Izredno znižane cene!

Vsakovrstna manufaktura!

F. KS. **SOUVAN**

MESTNI TRG ŠTEV. 24

Urednik in izdajatelj Julij Savelli v Ljubljani.